

December 2020

Wat?

De aanleiding voor deze les is een voorval uit de eerste aflevering van *Klassen*, aflevering 1, 1 december 2020. Een leerling uit groep acht maakt een oefening op de computer en leest **Deventer** en spreekt dit uit als /də-VEN-tər/ (/de/ /VEN-ter/), hoofdletters voor de bekleemde klankgreep. Dit betekent dat hij niet weet hoe je eigennamen van Nederlandse steden uitspreekt. Dit heeft de leerkracht waarschijnlijk niet onderwezen. Dit is groep acht! Wat zou je als leerkracht in lagere groepen dan al wel kunnen doen?

Zelfstandig naamwoord, eigenaam

De **volgorde** is:

- Eerst het herkennen van eigennamen. (Groep een, twee en uit leesboekjes: vanaf groep drie.)
- Dan de betekenis van eigennamen: naam van een jongen, van een meisje, van een stad, van een land, van een winkel, enzovoort. (Vanaf groep drie)
- Hoe schrijf je eigennamen in het Nederlands? Met hoofdletter. (Groep drie/vier.)
- Hoe spreek je de namen uit? (Vanaf groep vier.)

Voor oudere **nieuwkomers**: deze volgorde aanhouden, maar dan wel tempo maken.

Zien is snappen

Ik begin met een eenvoudige les uit *Zien is snappen*, namelijk eigennamen van mensen en dieren. 'Veel beginnende leerders van het Nederlands en vooral beginnende lezers in het Nederlands zijn onbekend met de eigennamen in leesboekjes. Hoewel die namen makkelijk te lezen zijn (*Daan, Roos*) is het voor veel anderstaligen volstrekt onduidelijk of de naam nu naar een jongen of een meisje verwijst.' (Uit *Zien is snappen*, blz. 30-31.)

Hoe aan te bieden?

Voor een aanpak kiest u de manier, zoals beschreven is in *Zien is snappen*. Samengevat: een geel vel voor jongens en meisjesnamen. Elke keer wanneer er in een leestekst een eigenaam voorkomt schrijft u deze op het gele vel, in de juiste kolom, en u noemt de naam nog een keer: 'Daan is een jongen.' (Voor de 'liefhebbers': dit is stap 1 van de Nt2-didactiek). De kinderen kunnen steeds 'afkijken' (= stap 2).

Dus **niet** vragen 'Wie weet of Daan een jongen of een meisje is?' Want dat weten ze juist niet.

Voor eigennamen van dieren gebruikt u een bruin vel met de **eigenaam** links van de afbeelding en de **soortnaam** rechts.

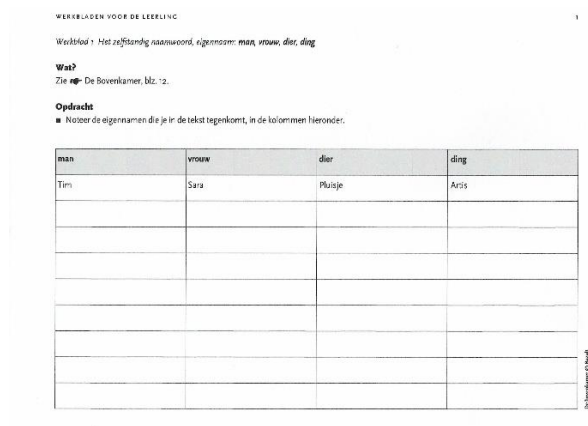

Afhankelijk van het niveau leert u de kinderen dat eigennamen met een hoofdletter worden geschreven.

Voor allerlei oefeningen, verwijst ik naar *Zien is snappen*, blz. 30-31.

Dan hebt u nu alvast een bodem gelegd.

U kunt ook hierbij gebruik maken van een werkblad uit *De bovenkamer*.

Dit kopieert u, voor elk kind een. Zie ook bijlage een. Dan kunnen ze zelf eigennamen noteren/overschrijven uit een tekst en de betekenis erachter zetten. De betekenis geeft u natuurlijk. (stap 1). Dit vel maakt deel uit van hun eigen bovenkamerklapper/-schrift of -multomap. Als een vel vol is, kunnen de kinderen in tweetallen de namen en de uitspraak oefenen.

Hoe nu verder? PLAATSNAMEN

Bij de uitspraak van plaatsnamen is de **klemtoon** van belang. De uitspraak van een plaats heeft soms twee varianten: één voor de echte inwoners en een voor buitenstaanders. Zo spreken de inwoners van Heemskerk hun plaats uit als /heems-KERK/, de klemtoon op de laatste klankgreep en spreken buitenstaanders deze samenstelling uit als een Nederlandse samenstelling, namelijk met de klemtoon op het eerste deel: /HEEMS-kerk/. Zie eventueel *Zien is snappen*, blz. 86 of *De bovenkamer*, blz. 19 voor informatie over samenstellingen.

De plaatsnamen van grote steden als Amsterdam of Rotterdam kennen de leerlingen natuurlijk wel, evenals de naam van hun eigen stad of dorp. Maar zoals uit het voorval uit *Klassen* bleek, geldt dat niet voor kleinere steden.

Wanneer nu vanaf groep vier de kinderen andere teksten lezen, komen hier natuurlijk eigennamen van plaatsen, van landen en van winkels voor. Dan kunt u ervoor kiezen om een ander vel maken; bruin voor alleen de plaatsnamen, of voor eilanden, landen, enzovoort.

Bovenaan zet u natuurlijk de woonplaats van uw school. Eventueel een indeling naam van de stad-uitspraak.

U schrijft de namen op, met in het roze de uitspraak. *Apeldoorn* wordt dan AA+pəl+doorn of deze uitspraak tussen //: *Apeldoorn* wordt dan /AA+pəl+doorn/. De hoofdletters geven de klemtoon van de klankgreep (of klankgroep) aan. Zie blz. 93 uit *De bovenkamer* voor de notatie.

U kunt ook de kinderen de klemtoon laten noteren door de lettergreep van het geschreven woord te onderstrepen.

Gebruikt u voor de uitspraak van de klemtoon van plaatsnamen het Werkblad uit *De bovenkamer*.

5 Uitspraak: de klemtoon in plaatsnamen

Wat?
Zie De bovenkamer, blz. 96.

Opdracht

- Noteer de plaatsnamen met de verschillende klemtonen in de juiste kolom.
- Onderstreep de lettergreep met de klemtoon.

klemtoon op de eerste lettergreep	klemtoon op de tweede lettergreep	klemtoon op de derde lettergreep	overige
Antwerpen	Breda	Dendermonde	
		Amsterdam	

© De bovenkamer © Bazalt

Elk kind krijgt een kopie. Wanneer ze een plaatsnaam of een naam van een land tegenkomen in teksten noteren ze dat op dit blad. En onderstrepen de lettergreep waar de klemtoon op valt. U geeft de uitspraak (= stap een). De kinderen kunnen, als hun vel vol is, dit in tweetallen met elkaar oefenen.

Zie bijlage twee.

Succes! Ik ben benieuwd naar de ervaringen... Stuur die naar www.watenhoe-nt2.nl/contact

Hartelijke groet, Josée Coenen

Foto's: © Roel Burgler

Literatuur

J. Coenen, *De bovenkamer*, een kleurrijke grammatica van het Nederlands. Bazalt, Rotterdam. 2018. 2e druk. Handleiding met cd en opzoekboek en strookjes.

J. Coenen en M. Heijdenrijk, *Zien is snappen*, Bazalt, Rotterdam, 2019, 6e druk.

Bijlagen

Bijlage een *De bovenkamer* Werkblad 1: eigenaam

Bijlage twee *De bovenkamer* 5 Uitspraak Werkblad 3: klemtoon in plaatsnamen

Werkblad 1 Het zelfstandig naamwoord, eigennaam: *man, vrouw, dier, ding*

Wat?

Zie De Bovenkamer, blz. 12.

Opdracht

- Noteer de eigennamen die je in de tekst tegenkomt, in de kolommen hieronder.

man	vrouw	dier	ding
Tim	Sara	Pluisje	Artis

5 Uitspraak: de klemtoon in plaatsnamen

Wat?

Zie De bovenkamer, blz. 96.

Opdracht

- Noteer de plaatsnamen met de verschillende klemtonen in de juiste kolom.
- Onderstreep de lettergreep met de klemtoon.

klemtoon op de eerste lettergreep	klemtoon op de tweede lettergreep	klemtoon op de derde lettergrepen	overige
Antwerpen	Bred <u>a</u>	Dender <u>monde</u>	
		Amster <u>dam</u>	